

PODREČZNIK

Wsparcie imprez masowych dla osób z niepełnosprawnością wzroku

TOMASZ KOŹMIŃSKI

Spis treści

Wstęp	3
Niepełnosprawność wzroku	5
Osoby niewidome i ociemniałe	5
Orientacja przestrzenna i poruszanie się	5
Poznanie rzeczywistości i zjawisk	7
Znaczenie wzroku w życiu człowieka	7
Znaczenie wzroku w orientacji przestrzennej i poruszaniu się	8
Zagadnienie kompensacji u niewidomych i słabowidzących	9
Definicja zmysłu dotyku	9
Bariery występujące w otoczeniu osób z niepełnosprawnością wzroku	11
Osoby słabowidzące	14
Audiodeskrypcja	23
Konferencja	28
Koncert	30
Impreza masowa	32
Maty prowadzące osoby z niepełnosprawnością wzroku	34

Porady dla organizatorów	47
Wybór miejsca.....	50
Zaproszenie i rejestracja	51
Prelegenci z niepełnosprawnościami	54
Podsumowanie	59
Bibliografia.....	60

Wstęp

Oddajemy w Państwa ręce poradnik, w którym szeroko omówiona zostanie problematyka środowiska osób z niepełnosprawnością wzroku w dostępie do imprez masowych.

Zaproponujemy dobre praktyki, które należy uwzględnić podczas organizacji takiego wydarzenia oraz przedstawimy problematykę z jaką boryka się środowisko osób z niepełnosprawnością wzroku.

Szeroko omówimy sposoby percepcji tego środowiska biorąc pod uwagę osoby niewidome, osoby ociemniałe oraz osoby słabowidzące. Weźmiemy pod uwagę sposoby poruszania się czy to przy pomocy przewodnika, białej laski czy psa przewodnika.

Zajmiemy się także dostępem do informacji podczas wydarzeń, mamy tutaj na myśli przede wszystkim audiodeskrypcję.

Efektem innowacji pn. „Wsparcie imprez masowych dla osób z niepełnosprawnością wzroku” było stworzenie mat prowadzących, które będą miały charakter mobilny i będzie je można użyć zarówno podczas wydarzeń plenerowych, imprez sportowych czy kulturalnych. Podejmiemy także temat wykładów i prelekcji, pełnego dostępu do wydarzeń przez pryzmat dostępności architektonicznej jak i komunikacyjno-informacyjnej.

Poruszymy także tematy szkoleń wykładowców, prelegentów jak i asystentów osób z niepełnosprawnością czy wolontariuszy.

Prawidłowo przeszkolony pracownik to klucz do sukcesu. Wraz z narzędziami wspierającymi jak maty czy audiodeskrypcja, zapewnia on pełny dostęp i niczym nie ograniczony udział osób z niepełnosprawnością wzroku w wydarzeniach masowych.

Należy dążyć do takiego efektu abyśmy nie musieli specjalnie „świata” dostosowywać, tworzymy go jak najbardziej dostępnym.

Przytoczymy tutaj informację na temat uniwersalnego projektowania:

Uniwersalne projektowanie to taki styl rozwiązań, które są użyteczne dla wszystkich osób, w najszerszym możliwym zakresie, bez konieczności adaptacji lub innych specjalistycznych zmian. Uniwersalne projektowanie programów, budynków czy usług zakłada możliwość korzystania z nich przez osoby z niepełnosprawnościami bez konieczności stosowania urządzeń pomocniczych dla poszczególnych grup osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeń w której żyjemy jest różnorodna i skomplikowana. Każdy z nas niemalże od pierwszych chwil życia próbuje ją poznać, owoić, poukładać. Wraz z nabywaniem kolejnych umiejętności otaczający świat zaczyna wydawać się nam bardziej przyjazny, rozumiały, choć jego poszczególne elementy ulegają ciągłym przeobrażeniom.

Osoby widzące, aby orientować się w przestrzeni i sprawnie się w niej poruszać na ogół nie muszą korzystać ze specjalnych technik, nie potrzebują żadnych pomocy (niekiedy osoby o obniżonej sprawności fizycznej lub ludzie starsi używają lasek, podpórek w postaci kul). W przypadku osób niewidomych i słabowidzących sytuacja ta jest diametralnie inna.

Podczas przemieszczania się mogą skorzystać z pomocy innych osób – przewodników, mogą posługiwać się psem przewodnikiem bądź korzystać z dostępnych urządzeń elektronicznych lub posługiwać się pomocami, specjalnie przeznaczonymi do samodzielnego poruszania się np.: biała, długa laska.

Umiejętność samodzielnego poruszania się przy opanowaniu technik używania białej laski daje dużą niezależność od osób trzecich. Ponadto, dodaje nam pewności siebie, niwelując przy tym możliwy stres. Jesteśmy wówczas niezależni, samodzielni i mobilni. Opanowanie szczegółowych technik chodzenia oraz wypracowanie właściwego tempa zapewnia nam bezpieczeństwo.

Zachęcamy do zapoznania się z poradnikiem, a w przypadku pytań prosimy o kontakt.

Niepełnosprawność wzroku

Osoby niewidome i ociemniałe

Przestrzeń jest nieodłącznym elementem życia każdego człowieka. W niej umieszczamy siebie, inne osoby i przedmioty, w niej się poruszamy. Nasze wyobrażenie przestrzeni zależy od umiejętności równoczesnego lokalizowania przedmiotów znajdujących się w przestrzeni, z zachowaniem istniejących między nimi stosunków.

Orientacja przestrzenna i poruszanie się

Świadomość istnienia przestrzeni i otaczającego świata jest między innymi czynnikiem motywującym do ruchu. Orientacja przestrzenna to sprawność jednostki w zakresie poznawania swego otoczenia, zachodzących w nim stosunków przestrzennych i czasowych oraz określania własnego położenia w stosunku do otaczających przedmiotów. Zasadniczą rolę odgrywają tu procesy poznawcze, wykorzystywanie posiadanych zmysłów, zasób pojęć, znajomość schematu ciała, wyobrażenia przestrzenna, wiedza o otoczeniu czy operowanie relacjami odległości i czasu.

Jednym z głównych problemów, wynikających z braku wzroku, jest samodzielne poruszanie się oraz orientacja przestrzenna. Trudność ta występuje u osób niewidomych niezależnie od wieku. W przypadku małego niewidomego dziecka, u którego istnieje nie tylko lęk przed przestrzenią, ale i brak świadomości istnienia obiektów w niej zawartych, umiejętność chodzenia pojawia się później w porównaniu z widzącymi dziećmi. W przypadku młodzieży i dorosłych osób z uszkodzeniem wzroku, problem lokomocyjny wynika z trudności w poruszaniu się w nieznanym otoczeniu. Kłopot sprawia także samodzielne podróżowanie nowymi trasami, z koniecznością przesiadania się do różnych środków lokomocji. Często odnalezienie poszukiwanego miejsca, nawet niezbyt odległego może łączyć się z problemami, które wynikają z trudności w orientacji w przestrzeni, a także konieczności zapamiętywania wielu szczegółów w odpowiedniej kolejności.

Aby przestrzeń mogła być maksymalnie użyteczna, musi być zrozumiała i całkowicie opanowana.

Główne trudności z orientacją to:

- problem ze znajomością kierunków potrzebnych do sprawnego i skutecznego przemieszczania się
- nieznajomość pojęć przestrzennych
- nieznajomość stosunków czasowo–przestrzennych

Osoby niewidome dla bezpiecznego poruszania się wykorzystują kilka technik. Jedną z nich jest samodzielnie poruszanie się z białą, długą laską, którą człowiek niewidomy trzyma przed sobą badając podłoże i wykrywając przeszkody. Tylko opanowanie prawidłowych technik poruszania się z białą laską, które wymaga długiego treningu pod okiem nauczyciela orientacji przestrzennej, pozwala na bezpieczne i samodzielne poruszanie się osoby z dysfunkcją wzroku. Drugi sposób bezpiecznego poruszania się osób niewidomych to korzystanie z pomocy widzącego przewodnika lub psa przewodnika.

Poznanie rzeczywistości i zjawisk

Poznanie rzeczywistości i zjawisk przez osoby niewidome odbywa się dzięki kompensacji, czyli zjawisku, polegającym na zastępowaniu uszkodzonych zmysłów innymi, sprawnie funkcjonującymi, głównie słuchem i dotykiem. Dla osoby niewidomej, tak dorosłego jak i dziecka, informacja, dopływająca z receptorów dotykowych, jest warunkiem niezbędnym do jakościowego poznawania przedmiotów i cech specyficznych najbliższego otoczenia.

Bogactwo otaczającego nas świata jest niewyobrażalnie, nie do osiągnięcia dla jednego człowieka. Przestrzeń wypełniona wielością różnych obiektów do końca przez żadną istotę ludzką nie może być rozpoznana. Mając świadomość, że największą chorobą naszych czasów jest ogromne tempo życia, a klasycznym tego objawem jest brak czasu, jesteśmy zmuszeni programować własne życie w ograniczonej przestrzeni. Jeśli tak, to problemem praktycznym jest to, jaka metoda umożliwi niewidomemu w najkrótszym czasie zapamiętanie drogi, odległości w przestrzeni, niezbędnej dla zaspokojenia jego życiowych potrzeb.

Kreatywny stosunek człowieka do środowiska, życia, integrowania się każdego z nas w ludzkiej wspólnocie jest niekwestionowanym prawem także niewidomego.

Wprowadzone przez reformę oświaty możliwości kształcenia niepełnosprawnych w formach integracyjnych, znacznie poszerzają środowisko niewidomemu, ale też wymuszają posiadanie przez niego zwiększonej samodzielności. Istnieje zatem problem praktyczny, jak poszerzyć w sposób trwały przestrzeń życiowych działań niewidomego wykorzystując potencjał jego własnych możliwości.

Problem orientowania się w przestrzeni, samodzielnego docierania do różnych miejsc w różnych środowiskach był i pozostanie najważniejszy dla niewidomego.

Znaczenie wzroku w życiu człowieka

Znaczenie wzroku w życiu człowieka jest bardzo duże. Najlepiej może się przekonać o tym ten, kto go stracił. Wzrok odgrywa bardzo istotną rolę nie tylko w procesach

poznania rzeczywistości. Z uwagi na to, że wszystkie procesy psychiczne są ze sobą zintegrowane i wzajemnie uwarunkowane, jego wartość znacznie wykracza poza sferę poznawczą.

Ogólnie znaczenie wzroku w życiu człowieka można rozpatrywać w zakresie:

- - procesów poznawczych
- - działalności praktycznej
- - orientacji przestrzennej
- - sfery emocjonalnej
- - komunikowania się z otoczeniem

Znaczenie wzroku w orientacji przestrzennej i poruszaniu się.

Zmysł wzroku należy do teleanalizatorów, reagujących na bodźce pochodzące od przedmiotów znajdujących się w znacznej odległości. Orientacja przestrzenna jest warunkiem samodzielnego i bezpiecznego poruszania się. U osób widzących zasadnicze znaczenie w orientacji przestrzennej odgrywa niewątpliwie wzrok, natomiast inne zmysły pełnią rolę pomocniczą i drugorzędną. Dzięki bodźcom wizualnym człowiek potrafi ściśle lokalizować przedmioty i zjawiska w przestrzeni, a więc ustalać kierunek i ich odległość w odniesieniu do siebie. Ponadto wzrok przekazuje mu bieżące informacje, co się wokół niego dzieje i znajduje, jakie zmiany dokonują się w najbliższym otoczeniu. Jednym wejrzeniem otrzymuje człowiek obraz otoczenia i jego szczegółów, który pozwala mu na prawidłowe wybranie kierunku swojej marszruty i unikanie ewentualnych przeszkód na drodze. Stała wzrokowa obserwacja otoczenia w trakcie poruszania się pozwala mu na regulowanie i kontrolowanie się czy zmierza do obranego celu. Z uwagi na to, że wzrok działa przez cały okres czuwania człowieka - od rana, kiedy się budzi, aż do wieczora, kiedy zasypia - zapewnia on mu też stałe poczucie bezpieczeństwa.

Zagadnienie kompensacji u niewidomych i słabowidzących

Kompensacja polega na zastępowaniu zaburzonych funkcji organizmu innymi. Termin kompensacja pochodzi od słowa łacińskiego compensatio i oznacza wyrównanie braku, zastąpienie czegoś brakującego czymś innym. Szczególnie zjawisko to występuje u osób niepełnosprawnych, u których liczne funkcje organizmu są zaburzone lub całkowicie zniesione.

U podstaw kompensacji leży fakt, że organizm ludzki charakteryzuje się pewną dynamiką i zdolnością adaptacji do zaistniałych zmian. Dysponuje również pewnymi "rezerwami", które w przypadku zaburzeń czy defektów mogą być wykorzystane. W tym kryją się więc możliwości kompensacyjne organizmu, które w odpowiedni sposób uruchomione, mogą wyrównać czy zastąpić uszkodzoną funkcję lub sprawność.

Definicja zmysłu dotyku

Wśród zmysłów istnieje pewna hierarchia. Jedne zmysły mają większe, inne mniejsze znaczenie dla człowieka. U osób widzących dominująca rola przypada zmysłowi wzroku. U niewidomych rolę tę przejmują zmysł dotyku. Natomiast u niedowidzących zmysł wzroku, pomimo znacznego osłabienia, zachowuje swoją dominującą rolę. Stąd uwagi dotyczące kompensacyjnej roli dotyku odnoszą się w głównej mierze do niewidomych i niewidomych z resztkami wzroku.

Dotyk wchodzi w skład tzw. zmysłów skórnych. Obok dotyku należą do nich również zmysł temperatury - ciepła i zimna oraz zmysł bólu. W praktyce często wrażenia dotykowe, ciepła, zimna czy nawet bólu zlewają się, np. przy chwytaniu szklanki z gorącą herbatą, dotykaniu ostrza noża itp. Receptory zmysłów skórnych rozmieszczone są w całej skórze i innych powłokach ciała, np. śluzówkach, choć jest to rozmieszczenie bardzo nierównomierne. Najliczniej występują one w opuszkach palców rąk oraz na czubku języka i wargach. Bodźcami dla receptorów

skórnych są zmiany energii fizycznej, a mianowicie energii mechanicznej (dotyk, ucisk) i energii cieplnej (dopływ i odpływ ciepła).

W rozwoju filogenetycznym dotyk był wcześniejszy niż wzrok. Pomimo że stracił on swoją wartość wobec dominacji wzroku, to zachował on duże możliwości kompensacyjne, np. w przypadku ślepoty. O ile chodzi o dotyk właściwy odizolowany od innych zmysłów, to rzeczywiście jego wartość poznawcza jest niewielka. W zasadzie daje on wrażenie dotknięcia, ucisku czy oporu (uczucie twardości lub miękkości), a więc pozwala na poznanie stosunkowo małej ilości cech przedmiotów. Jego możliwości poznawcze wzrastają w połączeniu ze zmysłem temperatury (ciepła i zimna). Praktycznie jest on z nim połączony, podobnie jak ze zmysłem bólu i w procesie percepcji dotykowej trudno go wyłączyć i odizolować. Podobna sytuacja istnieje ze zmysłem kinestetycznym, dzięki któremu dotyk nabiera właściwej wartości dla niewidomych. Receptory zmysłu kinestetycznego znajdują się w mięśniach (receptory mięśniowe), w stawach (receptory stawowe) i w ścięgnach (receptory ścięgnowe). Wrażenia kinestetyczne należą do wrażeń proprioceptycznych i powstają przy ruchu ciała człowieka lub poszczególnych jego części, stanowiących tzw. narząd ruchu, do którego należy kręgosłup, kończyny górne i kończyny dolne. Przy ruchu następuje zmiana naprężenia mięśni szkieletowych oraz stopień napięcia więzadeł i ścięgien, co powoduje pobudzenie wymienionych receptorów kinestetycznych. Wrażenia kinestetyczne informują człowieka o położeniu poszczególnych elementów jego aparatu ruchowego – o tzw. ruchach statycznych oraz o ich przemieszczaniu - o ruchach dynamicznych.

Wyróżnia się tzw. dotyk bierny i dotyk czynny. Ten pierwszy występuje przy biernym zetknięciu się z przedmiotem, czego wynikiem jest jedynie wrażenie dotknięcia, ucisku lub oporu. Dotyk czynny występuje wówczas, gdy narząd dotykający jest równocześnie w ruchu, np. przesuwanie ręki po przedmiocie celem dokładnego poznania jego kształtów albo przesuwanie nogi po nawierzchni celem zbadania jej właściwości czy odszukania przeszkody. W ten sposób do dotyku włącza się element ruchu, a co za tym idzie zwiększa się zakres jego możliwości percepcyjnych. Stąd

dotyk czynny nazywany bywa też zmysłem dotykowo-ruchowym. Dzięki takiemu zespoleniu i wrażeniom dotykowo - ruchowym niewidomy ma możliwość poznać takie cechy przedmiotów, jak szorstkość, gładkość oraz ich kształt, a więc elementarne cechy przestrzenne, jak długość, szerokość, wysokość, odległość, kierunek itd.

Zmysł dotyku w orientacji przestrzennej definiuje się jako skomplikowany zespół czynności, w których skład wchodzi wiele wrażeń: dotknięcia, ucisku lub oporu, zmiany miejsca (przesuwania się), ciepła, niekiedy bólu. Za pomocą dotyku człowiek może stwierdzić kształt przedmiotów, jakościowe właściwości powierzchni, spoistość przedmiotów, ich trójwymiarowość i ciężar.

Bariery występujące w otoczeniu osób z niepełnosprawnością wzroku

Osobie niewidomej, idącej z psem przewodnikiem lub z białą laską, bez nawiązywania kontaktu i wykorzystania zmysłu dotyku, co często bywa krępujące, trudno sprostać takim wyzwaniom, jak wyszukanie schodów, lokalizowanie budynków użyteczności publicznej czy też krawędzi peronu na dworcu PKP. Coraz częściej z pomocą przychodzi technika. Pomoce w orientacji dzielimy na podstawowe i dodatkowe. Do pierwszej grupy zaliczamy laskę i psa i nie da się bez nich obejść. Wszelki sprzęt elektroniczny ma charakter uzupełniający.

Laska i pies przewodnik nie rozwiązują wszystkich problemów osób niewidomych i dodatkowo, każde z nich ma swoje własne ograniczenia. Idąc z laską, osobą z dysfunkcją wzroku dotyka tylko tego, czego dotyka jego laska i stopa, nie wykryje gałęzi na wysokości głowy i nie zauważy obiektów znajdujących się trochę dalej od drogi, które mogłyby być dobrymi punktami orientacyjnymi. Poruszając się z dobrze wyszkolonym psem, osoba niewidoma ominie gałęzie, ale o tym, co znajduje się wzdłuż drogi nie wie niemal nic. Dominująca obecnie koncepcja niepełnosprawności opiera się na tezie, iż istotą niepełnosprawności nie są indywidualne ograniczenia, lecz źle zorganizowane otoczenie. Rozwój społeczny spowodował, iż

niepełnosprawność nie jest już rozumiana wyłącznie jako rezultat uszkodzenia ciała czy choroby, lecz jako wynik istnienia barier społecznych, ekonomicznych i fizycznych, jakie napotyka się w otoczeniu. Sposób organizacji otoczenia, zarówno społecznego jak i technicznego, w dużej mierze decyduje o likwidacji wielu barier, które skutecznie utrudniają integrację oraz rehabilitację osób niepełnosprawnych. Oddziaływanie przestrzeni, tego co znajduje się w jej obszarze, osoby niepełnosprawne odbierają i oceniają jako dostosowanie lub niedostosowanie do ich potrzeb. Pojawia się termin „bariera” jako wyraz niepokonywalności przestrzeni.

Bariery są jednym z istotnych czynników, które hamują rehabilitację osób z dysfunkcją wzroku. Możemy je klasyfikować według różnych kryteriów, np. ze względu na ich charakter. W takim przypadku możemy wyróżnić:

- bariery czynne – występujące w porozumiewaniu się, przepływie informacji i komunikacji interpersonalnej,
- bariery bierne – mające postać nieczytelnych napisów, wydruków, braku sygnalizacji na przejściach dla pieszych, brak oznaczeń stopni, peronów.

Bariery można podzielić również ze względu na stopień trudności. Takie kryterium pozwala wyodrębnić:

- bariery bezwzględne – to te, których osoba niepełnosprawna nie może absolutnie sama pokonać,
- bariery względne – mogą być pokonywane przez wprowadzenie odpowiedniego wyposażenia lub zaopatrzenia w sprzęt pomocniczy.

Bariery techniczne bezpośrednio dotyczą osoby niepełnosprawne. Wśród nich wyróżnić należy:

- urbanistyczne – związane z układem ciągów komunikacyjnych, sygnalizacją świetlną na skrzyżowaniach i przejściach,

- architektoniczne – związane z architekturą budynku, w którym mieszkają i funkcjonują osoby niepełnosprawne, a więc drzwiami, schodami,
- komunikacyjne – występujące w środkach komunikacji, związane z nieprzystosowaniem peronów, wagonów, dworców oraz złą lokalizacją przystanków.

Bariery systemowe dla osób z dysfunkcją wzroku związane są z:

- rozmieszczeniem infrastruktury społecznej i technicznej w otoczeniu,
- systemem informacji wizualnej i akustycznej.

Samodzielne chodzenie, podróżowanie osób niewidomych i słabo widzących uwarunkowane jest dwoma czynnikami: orientacją przestrzenną i lokomocją.

Orientacja przestrzenna to sprawność jednostki w zakresie poznawania swego otoczenia oraz zachodzących w nim stosunków czasowych i przestrzennych. Zasadniczą rolę odgrywają tu procesy poznawcze, zasób pojęć, znajomość schematu ciała, wyobrażenia przestrzenne, wiedza o otoczeniu, operowanie relacjami odległości i czasu. Nie bez znaczenia jest też aspekt motoryczności jako warunku kształtowania pojęć w praktycznym działaniu. Natomiast lokomocja to zdolność przemieszczania się z jednego miejsca w inne.

Orientacja przestrzenna związana jest ze stopniem obeznania z terenem, czyli znajomością otoczenia. Niestety, osoby niewidome mają zadanie utrudnione, gdyż ich narząd wzroku jest uszkodzony, a przyjmuje się, że około 80% informacji dociera do człowieka właśnie za pomocą spostrzeżeń wzrokowych.

Bariery są często bezpośrednią przyczyną izolacji osób niepełnosprawnych. Utrudniają, a w wielu przypadkach uniemożliwiają tym osobom przemieszczanie się, ograniczają dostęp do obiektów użyteczności publicznej, nie pozwalają wykonywać niektórych, nawet podstawowych czynności. Taki stan rzeczy degraduje psychikę tych ludzi, utrudnia proces rehabilitacji i nie pozwala aktywnie włączyć się w nurt

życia społecznego. W wielu wypadkach dostępność do obiektów oraz przystosowanie najbliższego otoczenia przez wyposażenie w odpowiednie urządzenia wspomaga proces rehabilitacji oraz umożliwia samodzielne egzystowanie, samorealizację. Swobodne funkcjonowanie w przestrzeni dla osób niewidomych jest najskuteczniejszym sposobem pełnej rehabilitacji, stanowi często podstawowy sens i główną treść życia. Konieczne jest zatem kształtowanie takiej struktury otoczenia, która pozwala osobie z dysfunkcją wzroku na w miarę swobodne poruszanie się w terenie, załatwienie możliwie wielu ważnych spraw oraz zaspokojenie potrzeb wyższego rzędu.

Osoby słabowidzące

Liczba osób niewidomych i dotkniętych poważnymi schorzeniami wzroku w Polsce jest trudna do oszacowania. Dane GUS w roku 2018 wskazały na ok. 1,8 mln osób z dysfunkcją wzroku, w tym ok. 100 tys. to osoby całkowicie niewidome.

Należy pamiętać, że osoba, która ma uszkodzony wzrok, nadal z niego korzysta i to wzrok jest podstawowym lub jednym z podstawowych sposobów odbierania informacji o otaczającej nas rzeczywistości. Różnice w odbieraniu informacji wzrokowych przez osoby słabo widzące dotyczące kształtów, kolorów, ocenie odległości mogą być bardzo różne.

Niepełnosprawność wzrokowa może pojawić się w każdym wieku. Są osoby niewidome lub słabowidzące od urodzenia inne zaś doświadczyły niepełnosprawności wzrokowej w późniejszym okresie swego życia.

Jednak niezależnie od czasu wystąpienie niepełnosprawności każdy ma prawo do pełnienia wybranych przez siebie ról społecznych. Stworzenie bezpiecznych warunków osobom z niepełnosprawnością należy postrzegać w kategorii wyrównywania szans życiowych, bowiem niepełnosprawność nie powinna oznaczać braku możliwości pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym.

Aby przestrzeń publiczna była dostępna dla niewidomych i słabowidzących musi być tak dostosowana, aby każdy czuł się w niej bezpiecznie. Dostosowanie musi być przemyślane, a jego elementy powinny być usystematyzowane tak, żeby informowały a nie wprowadzały chaosu informacyjnego.

Elementy dostosowania dla osób słabowidzących stanowią szczególne wyzwanie. Grupa ta jest bowiem bardzo zróżnicowana pod względem medycznych parametrów widzenia jak również umiejętności korzystania z użytecznych resztek wzroku. Jedni potrzebują dodatkowego oświetlenia, innym światło utrudnia funkcjonowanie wzrokowe. Jedni widzą kontury przedmiotów z odległości jednego 1 metra, inni mogą czytać gazetę bez pomocy optycznych, ale ich pole widzenia nie przekracza 20 stopni.

W schorzeniach okulistycznych towarzyszą zaburzenia widzenia barwnego. Oznacza to, że zamiast percepcji barwy pojawia się percepcja jasności. W związku z tym bardzo trudno jest znaleźć rozwiązania, które są w stanie pomóc wszystkim, dlatego też stanowią one swoisty kompromis, który w ostateczności ma służyć możliwie najszerszemu gronu użytkowników.

Dostosowanie otoczenie ma na celu stworzenie bezpiecznych warunków funkcjonowania, w tym poruszania się w przestrzeni osób z niepełnosprawnością. Elementy naszego otoczenia, które nas otaczają zmieniają się cały czas. Ułożenie przedmiotów, zmiana wykładzin czy elementów w oknach, na oknach, rozmieszczenie dekoracji, informacji w budynkach kultury czy użyteczności publicznej ulegają nieustannym zmianom. O tyle o ile dla wielu osób nie stanowi to utrudnienia w bezpiecznym poruszaniu się, trafieniu do celu, o tyle dla osób z niepełnosprawnością wzroku jest czynnikiem powodującym utratę orientacji a tym samym bezpieczeństwa.

Dostosowując przestrzeń do potrzeb i możliwości wzrokowych musimy wziąć pod uwagę między innymi takie elementy jak:

- oświetlenie
- rażące światło i olśnienia
- kolor
- kontrast
- odległość i wielkość.

Jak potwierdzają badania okulistów oko ludzkie, które traci wzrok i widzi już tylko szczątkowo, jako ostatni dostrzega kolor żółty.

Poniższe zdjęcia ilustrują uszkodzenia widzenia w poszczególnych jednostkach schorzeń okulistycznych.

Barwnikowe zwyrodnienie siatkówki (ubytki w obwodowym polu widzenia z zachowaniem pełnej ostrości centralnej części pola widzenia).



Barwnikowe zwyrodnienie siatkówki (ubytki w obwodowym polu widzenia z zachowaniem pełnej ostrości centralnej części pola widzenia).



Zdjęcie ilustruje początkowe stadium zwyrodnienia plamki żółtej (widoczne krzywienie obrazu w centralnej części pola widzenia).



Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój



**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny



Zdjęcie ilustruje zwyrodnienie plamki żółtej (widoczny ubytek centralnej części pola widzenia).



Zdjęcie ilustruje charakterystyczne ubytki w polu widzenia związane z jaskrą.



OŚWIETLENIE

Oceniając różne źródła światła w otoczeniu należy wziąć pod uwagę kwestię olśnień. Olśnienie jest odbitym i niekontrolowanym światłem, które bezpośrednio pada na gałkę oczną powodując dyskomfort i z reguły zakłóca postrzeganie wzrokowe.

Jaskrawe światło nie poprawia widzenia. Wiele osób z niepełnosprawnością wzroku jest bardzo wrażliwa na olśnienia i może doświadczać chwilowej ślepoty.

KONTRAST

Kontrast to bardzo ważny element dostosowania. Wrażliwość na kontrast to zdolność dostrzegania różnic pomiędzy obszarami jasnymi i ciemnymi. Dlatego też zwiększenie kontrastu pomiędzy przedmiotem, konkretnym elementem a jego tłem umożliwi jego percepcję przez osobę słabowidzącą.

Białe lub jasnożółte obiekty jak również litery znajdujące się na czarny tle dają na ogół największy kontrast. Dla najlepszego kontrastu należy stosować jednolite tło.

Według standardów brytyjskich, oblicza się go na podstawie porównania współczynników odbicia światła, sąsiadujących ze sobą powierzchni. Współczynnik odbicia światła to całkowita ilość światła odbitego od powierzchni, o każdej długości fali i w każdym kierunku, oświetlona przez źródło światła. Dla koloru idealnie czarnego przyjmuje się $LRV=0$, ze względu na pochłanianie dużej ilości światła, szczególnie przez powierzchnie matowe, a dla idealnego, całkowicie odbijającego światło koloru białego – $LRV=100$.

Różnica kontrastów poniżej 30 punktów na skali LRV nie stanowi wystarczającej informacji wzrokowej. Zalecany kontrast do oznaczeń bezpieczeństwa wynosi 70%. Kontrast barwny oblicza się na podstawie wzoru $C=[(B1-B2) / B1] \times 100\%$, gdzie:
B1 – to współczynnik odbicia światła jaśniejszej powierzchni,
B2 – to współczynnik odbicia światła ciemniejszej powierzchni.

KOLOR

Kolor jest bardzo ważnym czynnikiem, który należy brać pod uwagę podczas dostosowania otoczenia. Wiele osób słabo widzących ma trudności w rozróżnianiu

poszczególnych barw lub postrzega je inaczej niż osoby normo wzroczne. Pomimo to należy posługiwać się kolorem, który zwiększa bezpieczeństwo, ułatwia wykonywanie pewnych czynności.

Kolor cechuje:

Barwa - przedmiot ma konkretną barwę/kolor, ponieważ odbijają lub przepuszczają konkretną długość fali świetlnej.

Nasycenie, czyli intensywność koloru –ilość czystego pigmentu zawartego w danym kolorze.

Jasność (luminacja)

Dlatego też kolory jaskrawe przez osoby słabo widzące są lepiej odbierane, ponieważ odbijają światło. Jaskrawe, jednolite kolory np.; czerwony, pomarańczowy czy żółty są z reguły lepiej widziane niż barwy pastelowe.

Oświetlenie barw- w zależności od rodzaju światła (natężenia oraz temperatury barwowej) kolor może ulec zintensyfikowaniu lub zblednięciu.

Z badań okulistycznych wynika jednoznacznie, iż ostatnim kolorem, jaki widzi tracące wzrok oko ludzkie, jest kolor żółty. Dlatego barwą do oznaczania kontrastowego w pierwszej kolejności jest kolor żółty.

Należy również pamiętać, że wszystkie nawierzchnie-posadzki powinny być przeciwośliskowe i przeciwpoślizgowe.

NAPISY

Aby informacje słowne mogły być odczytane przez osoby słabowidzące powinny być umieszczone na odpowiedniej wysokości. Przyjmuje się, że wysokość linii wzroku jest na poziomie 1,4 - 1,7 metra. Należy stosować prosty krój czcionki, bez kursywy, czcionką bezszeryfową. Zalecany krój czcionki to Arial lub Tahoma.

Niektóre informacje w przestrzeni publicznej umieszczone są na tablicach świetlnych lub są podświetlone. Należy zwrócić uwagę, żeby nie dawały odblasków.

Audiodeskrypcja

Audiodeskrypcja jest jedną z form usług dostępności dla osób z niepełnosprawnością wzroku. Zapewniają one autonomiczne i odbywające się na równych prawach uczestnictwo osób z niepełnosprawnością wzroku w przestrzeni publicznej.

Umożliwiają korzystanie z dóbr kultury gwarantowane przez konstytucję, konwencję Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz przez ustawę o zapewnianiu dostępności osobom o szczególnych potrzebach. Pozostałe usługi form dostępności, stosowane jako odpowiedź na potrzeby osób z niepełnosprawnością wzroku, to:

- opracowane materiały dotykowe: repliki, makiety, tyflografiki
- kontakt dotykowy z oryginałem
- prezentacja tekstów w piśmie Braille'a
- ścieżki naprowadzające, pola uwagi, oznaczenia krawędzi i powierzchni przeszkłonych
- elektroniczne systemy lokalizujące i nawigacyjne.

Audiodeskrypcja to usługa szczególnie ceniona i oczekiwana przez odbiorców. Stanowi opis słowny najważniejszych treści wizualnych. Jest rodzajem przekładu z systemu znaków wizualnych na język werbalny. Jej tworzenie w odpowiedzialny sposób wymaga profesjonalnego przygotowania. Polega ono na opanowaniu strategii narracyjnej, która w sposób funkcjonalny poinformuje odbiorcę o otaczających go treściach wizualnych. Dzięki temu może on uczestniczyć w kulturze i wyrobić sobie własne zdanie o różnych jej przejawach.

Audiodeskrypcja jest także autorskim tekstem, rodzajem twórczości literackiej.

W przypadku udostępniania takich obszarów kultury, jak film, teatr, muzeum audiodeskrypcja jest kształtowana przez zespół. W jego skład wchodzi audiodeskryptor, konsultant merytoryczny, konsultant ds. percepcji osób z niepełnosprawnością wzroku, lektor, realizator dźwięku, montażyista ścieżki dźwiękowej audiodeskrypcji z materiałem audiowizualnym.

W przypadku opisu obiektów w muzeum czy galerii audiodeskrypcja może być udostępniona w postaci pliku elektronicznego odczytywanego przez syntezytor mowy w czytniku ekranu.

W przypadku wydarzeń na żywo, takich jak konferencja, wykład, koncert, wydarzenie sportowe, audiodeskrypcja jest wypowiadana na bieżąco przez profesjonalistę, w czasie rzeczywistym. Nie ma zatem w tym wypadku możliwości angażowania opisanego wyżej zespołu. Pojawia się natomiast kwestia obsługi sprzętu do odsłuchu audiodeskrypcji.

Ze względu na specyfikę wydarzeń, warto zwrócić uwagę na różne aspekty realizacji usługi w każdym z nich.

Zanim jednak to omówimy, warto więcej dowiedzieć się, czym jest audiodeskrypcja. Omówimy też podstawowe wskazówki dotyczące jej tworzenia. Są one wypracowane w praktycznym procesie tworzenia tekstów. Stanowią wynik wspólnej z konsultantami redakcji tekstów do kilkuset obiektów.

Na początek podam kilka definicji opracowanych przez praktyków i badaczy tematu.

Według definicji Szymańskiej i Strzymińskiego audiodeskrypcja to przekład treści obrazu na słowa. Według definicji tłumaczenia intersemiotycznego Jakobsona/Díaz-Cintas jest to interpretacja znaków niewerbalnych poprzez system znaków werbalnych. Według Teresy Tomaszewicz: „znaki niejęzykowe tłumaczone w audiodeskrypcji to bodźce wzrokowe niedostępne niewidomym i słabowidzącym (obraz filmowy, scena w teatrze, estrada podczas widowiska, boisko piłkarskie itd.).

Produktem takiego tłumaczenia są słowa zamieszczone w skrypcie AD.” Definicje powyższe przytaczam za autorkami książki „Audiodeskrypcja” - Agnieszką Chmiel i Iwoną Mazur, wydaną przez Wydział Anglistyki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, w 2014 roku.

Tworząc audiodeskrypcję, należy wziąć pod uwagę kilka wskazówek. Są one wypracowane w procesie redakcji i konsultacji tekstów przez odbiorców.

1) Jest to opis istotnych treści wizualnych. Zatem zawsze należy wybrać spośród wielu informacji te najważniejsze.

2) Tekst powinien być zredagowany zgodnie z zasadą od ogółu do szczegółu. Najpierw tworzymy niejako ramę dla wyobraźni, a następnie zapełniamy ją szczegółami. Co stanowi informację ogólną? Jest to:

- forma obiektu – obraz, zdjęcie, grafika, rzeźba itp.
- autor, technika wykonania, wymiary, kolorystyka
- ogólnie miejsce (jeśli wewnątrz, to jaki rodzaj; jeśli plener, to jaki?)
- czas – pora roku, pora dnia
- liczba osób, ogólnie wyliczenie obiektów (budynków, sprzętów w pomieszczeniu)
- jeśli pojawia się tekst – to podajemy w audiodeskrypcji jego treść;

3) Co stanowi informację szczegółową?

- dokładny opis wyglądu postaci – cechy fizyczne, ubiór, ułożenie ciała, sposób trzymania przedmiotów lub relacji z innymi postaciami

- dokładny opis sprzętów/obiektów, np. budynków, drzew, wyglądu nieba itp.
- wygląd tła.

W audiodeskrypcji stosujemy obrazowy, konkretny język. Oznacza to, że unikamy pojęć, a wybieramy słowa mające konkretne odniesienie w rzeczywistości. Na przykład zamiast słowa „naczynie”, używamy takiego, które konkretyzuje przedmiot znajdujący się na obrazie, fotografii, czy w kadrze filmu: „kubek”, „filiżanka”, „garnek”.

4) Stosujemy proste, pojedynczo złożone zdania.

5) Unikamy imiesłowów, które wprowadzają zdanie podrzędne. Na przykład zdanie „Idąc po chodniku Anna je lody.” rozbijamy na dwa zdania: Anna idzie po chodniku. Je lody.”

6) Podajemy informację o kolorach. To ważny element kodu kulturowego. Używamy prostych wersji nazw. Unikamy wyszukanych nazw odcieni kolorystycznych. Na przykład piszemy „czerwony”, ale nie „szkarłatny”, „zielony”, ale nie szmaragdowy.

7) Unikamy w audiodeskrypcji interpretacji. Zadaniem audiodeskrypcji jest bowiem dostarczenie takich informacji, które odbiorcy umożliwiają dojście do własnych wniosków. Pozwalają na wyrobienia sobie zdania. Ten aspekt specyfiki audiodeskrypcji jest bodaj najbardziej dyskusyjny. W niektórych sytuacjach stosunkowo łatwo jest odróżnić informację od interpretacji. Na przykład, opisując scenę w filmie piszemy zdanie: „Piotr sięga po pistolet”. To jest informacja o tym, co się dzieje, co robi bohater. Natomiast zdanie: „Piotr sięga po pistolet, żeby zabić Annę”, zawiera już interpretację akcji. Czasem wątpliwości budzą opisy, w których padają określenia emocji, malujących się na twarzach bohaterów. Zdanie „Piotr jest smutny” – jest informacją czy interpretacją? Audiodeskrypcjonarzy spierają się na ten temat.

8) Moim zdaniem należy w audiodeskrypcji informować o emocjach zakodowanych w dziele. Twórcy filmów, aktorzy, aktorki, malarze, fotograficy używają całego swojego kunsztu, aby oddać określony ładunek emocjonalny w swoich dziełach. Zadaniem audiodeskryptora jest wnikliwa analiza i dotarcie do tych informacji wizualnych, a następnie oddanie ich w systemie znaków werbalnych.

9) Warsztat audiodeskryptora wymaga precyzji i dyscypliny czasowej. W filmie i w teatrze obowiązuje zasada granicząca z dogmatem. Brzmi ona: opis nie może nachodzić na kwestie aktorskie oraz na istotne dźwięki. Oznacza to, że należy znaleźć odcinki czasowe, w których takowych nie ma. Zmierzyć, ile dany odcinek trwa. Następnie stworzyć tekst, umożliwiający śledzenie przebiegu akcji, trwający dokładnie tyle, ile ten odcinek. Czasem jest to jedna sekunda. Jednak w sekundę można podać bardzo ważne informacje, na przykład: „przewraca się”, „zrzuca sukienkę”, „wbija nóż w serce”.

Dyscyplina czasowa nie dotyczy tylko dzieł rozwijających się w czasie. Opisy obiektów statycznych, na przykład obrazów, fotografii, eksponatów muzealnych, także jej wymagają. Wynika to z ludzkich możliwości percepcyjnych. Nadmiar informacji powoduje, że tekst zamiast klarownego przesłania, zaburza proces wyobrażania sobie. Duża liczba szczegółów zaciemnia obraz, przytłacza odbiorców. Badacze audiodeskrypcji prowadzili różne ankiety i testy na temat czasu koncentracji w odbiorze audiodeskrypcji. Wynika z nich, że optymalny czas trwania opisu obiektu statycznego to 3 minuty, czyli około 1800 - 2000 znaków.

Dyscyplina czasowa oznacza, że podstawowym zadaniem audiodeskryptora jest wybór. Wybór spośród ogromnej liczby informacji wizualnych. Poprzez zmysł wzroku docierają one do umysłu w bardzo krótkim czasie. Z kolei system znaków werbalnych rozwija się w czasie. Dlatego potrzeba go więcej, by przekazać istotne treści.

Bardzo ważnym rodzajem audiodeskrypcji jest tekst alternatywny. Jest to rodzaj audiodeskrypcji skróconej. Stosuje się go w opisie zdjęć i grafik na stronach www, w prezentacjach multimedialnych, w mediach społecznościowych. Jego długość waha

się od jednego do sześciu zdań. Jednak tworzy się go zgodnie z wyżej wymienionymi zasadami. Warto pamiętać, że słowa obcojęzyczne oraz liczebniki w tekście alternatywnym zapisujemy fonetycznie. Wynika to z tego, że osoby korzystające z multimediów bezwzrokowo odczytują je poprzez programy udźwiękowiające, syntezatory mowy. Są one ustawione na dany język. Zatem jeśli jest to język polski, a nagle w tekście pojawi się słowo obcojęzyczne, wówczas syntezytor mowy odczyta je fonetycznie, po polsku.

W czasie różnego rodzaju wydarzeń ma zastosowanie tak zwana audiodeskrypcja na żywo. Zależnie od sytuacji, ma ona inną specyfikę. W każdym jednak przypadku wymaga sprawności w stosowaniu audiodeskrypcyjnej strategii, omówionych wyżej zasad. Wymaga także przygotowania merytorycznego. Jeśli na przykład zadaniem jest zapewnienie audiodeskrypcji na koncercie, audiodeskryptor powinien dostać informację o tym, na jakich instrumentach będzie wykonana muzyka. Powinien znać ich nazwy i potrafić je obrazowo opisać. Jeśli ma zapewnić tę usługę na meczu piłki siatkowej, powinien bardzo dobrze znać zasady tej gry, umieć nazwać rodzaje zagrywek, zachowania zawodników.

Omówimy teraz bardziej szczegółowo specyfikę audiodeskrypcji na żywo w różnych rodzajach wydarzeń.

Konferencja

Specyfiką konferencji jest powszechność stosowania prezentacji multimedialnych. Wykładowcy zawierają w nich istotne treści tekstowe i obrazowe, do których cały czas się odnoszą w trakcie wystąpienia. Audiodeskrypcja na żywo powinna w tych okolicznościach zapewnić dostęp do wyglądu slajdów. Można to zrobić w dwojaki sposób.

Po pierwsze wykładowcy, prelegenci mogą w treść swojego wystąpienia sami wplatać teksty alternatywne do slajdów. Oczywiście powinni wówczas stosować wymienione zasady. Zatem dobrą praktyką byłyby szkolenia dla prelegentów, aby

mieli świadomość potrzeb osób z niepełnosprawnością wzroku. Tworzenia tekstów alternatywnych można nauczyć się w czasie parogodzinnych warsztatów z doświadczonym audiodeskrytorem. Powinny one prezentować zasady tworzenia audiodeskrypcji oraz ćwiczenia praktyczne. Uczestnicy otrzymują pulę zdjęć do opisanie. Trener – audiodeskrytor oraz trener-konsultant omawiają opisy i proponują korekty. Po zakończeniu szkolenia ważna jest praktyka. Im częściej się takie opisy tworzy, tym sprawniej przebiega ten proces. Bardzo pomocne są oczywiście rozmowy z osobami z niepełnosprawnością wzroku. Warto zapytać je o to, czy opisy były wystarczające, czy umożliwiały sprawne śledzenie wykładu na równi z widzącymi słuchaczami. Rzecz jasna prelegent musi przewidzieć, że stosowanie tekstów alternatywnych na żywo wpłynie na czas trwania wykładu. Warto to uwzględnić całościowo. Oznacza to, że zapewnienie dostępności zacznie się już na etapie tworzenia slajdów. Polegać będzie na wyborze materiałów do prezentacji. Na zadaniu sobie pytania, czy kolejne zdjęcie, wykres, grafika jest konieczna do zrozumienia przekazu, czy ogólnie wpłynie korzystnie na odbiór treści. Niezwykle ważną i pozytywną konsekwencją stosowania takiego podejścia jest podniesienie stopnia uniwersalności komunikacji. Krótki, jasny opis zdjęć czy grafik wpłynie bowiem korzystnie na proces zrozumienia przez wszystkich słuchaczy. Bardzo często bowiem okazuje się, że osoby widzące mają problem ze zrozumieniem tego, na co patrzą. Wzbogacenie przekazu wizualnego o językowy opis eliminuje takie zagrożenie.

Drugim sposobem na zapewnienie audiodeskrypcji w czasie konferencji jest skorzystanie z usługi profesjonalisty w tej dziedzinie. Opowiada on na bieżąco o istotnych treściach wizualnych. Aby taka informacja trafiała tylko do osób, które jej potrzebują, należy zapewnić odpowiednie warunki techniczne. Stosuje się tutaj analogiczne rozwiązania, jak w przypadku tłumaczeń symultanicznych. Audiodeskrytor powinien siedzieć w oddzielonej akustycznie kabinie z widokiem na scenę z prelegentami. W kabinie znajduje się mikrofon i nadajnik. Osoby korzystające z usługi powinny otrzymać odbiorniki i słuchawki. Na rynku funkcjonują odbiorniki na fale radiowe oraz na podczerwień. Rekomendowane jest pierwsze

rozwiązanie. Po włączeniu odbiorników i założeniu słuchawek, słyszą wypowiedź audiodeskryptora. Takie rozwiązanie wymaga współpracy pomiędzy audiodeskryptorem a wykładowcą. Ten drugi powinien mieć świadomość, że wykonywana jest audiodeskrypcja. Potrzebny jest bowiem czas na opis, aby wypowiedź audiodeskryptora nie nachodziła na wypowiedź wykładowcy. Tak, jak wcześniej zostało podkreślone, jest to bardzo ważną zasadą w przypadku tej usługi. Zaletą rozwiązania z zastosowaniem kabiny i osobnego audiodeskryptora jest fakt, że odbiorcy z niepełnosprawnością wzroku otrzymują od niego informację o wszystkich treściach wizualnych, nie tylko o wyglądzie slajdów. Audiodeskryptor opowiada o wyglądzie prelegentów, o sytuacjach zachodzących na scenie i wśród publiczności. Dzięki temu osoba z niepełnosprawnością wzroku otrzymuje pełny obraz sytuacji.

Ważnym aspektem tego procesu jest uruchomienie u prelegentów myślenia w kategoriach pewnej ekonomii stosowania obrazów i grafik w prezentacjach multimedialnych. Na pewno warto sobie uświadomić, że w erze kultury obrazu istnieje tendencja do nadużywania wizualnych środków przekazu. Myślenie w kategoriach dostępności sprawi, że dobierzemy je starannie, w sposób bardzo przemyślany. Efektem będzie często poprawienie klarowności wykładu, skupienie na najważniejszych kwestiach. Skorzystają na tym wszyscy uczestnicy. Udostępnienie takiego wykładu osobom z niepełnosprawnością wzroku także stanie się łatwiejsze.

Koncert

W przypadku koncertu dzięki audiodeskrypcji osoby odbierające go bezwzrokowo zyskają dostęp do następujących informacji: wygląd sceny, oprawa świetlna, scenografia, projekcje wideo. Są to bardzo ważne elementy tego typu wydarzeń. Dowiedzą się także, jak wyglądają artyści, jakie mają kostiumy sceniczne, ilu ich się pojawia, na jakich grają instrumentach. Zostaną poinformowani o zaplanowanym ruchu scenicznym oraz o nieprzewidzianych sytuacjach. Ponadto audiodeskryptor opowie o wyglądzie sali lub przestrzeni w przypadku imprezy plenerowej. Istotną

informacją są też takie reakcje publiczności, które nie przejawiają się dźwiękowo. Na przykład to, że setki ludzi na widowni włączyło latarki w smartfonach i trzymają je w wyciągniętych nad głową rękach. Stanowi to często istotny element specyficznej atmosfery wydarzenia. Osoba z niepełnosprawnością wzroku dzięki audiodeskrypcji dowie się o tym.

W przypadku koncertów stosuje się sprzęt analogiczny, jak w przypadku konferencji. Jednak warto zwrócić uwagę na szczególne warunki akustyczne. Na koncertach z zastosowaniem mocnego nagłośnienia może mieć miejsce sytuacja, że dźwięk muzyki zagłuszy całkowicie przekaz audiodeskrypcji w słuchawkach odbiorników. Oczywiście audiodeskrypcja na koncertach powinna być przekazywana przed rozpoczęciem imprezy, pomiędzy utworami, na końcu imprezy. Jednak, ponieważ czasem muzyka jest obecna także pomiędzy utworami w postaci przygrywek, praktycznie nie ma momentów ciszy. W takiej sytuacji audiodeskryptor podaje informacje w czasie przygrywek. Wówczas ważne jest, aby odbiorcy audiodeskrypcji otrzymywali wcześniej informację, w którym sektorze będzie ona najlepiej słyszana. Mają wtedy możliwość wyboru optymalnego dla nich miejsca.

Bywa tak, gdy jest wręcz odwrotna sytuacja. Chodzi o koncerty, na których szczególną uwagę należy zwrócić walor ciszy i koncentracji. W odniesieniu do audiodeskrypcji dotyczy to prawidłowego użytkowania sprzętu do audiodeskrypcji. Warto upewnić się, że każdy odbiorca otrzymał szczegółową instrukcję, jak należy używać danego rodzaju słuchawek. W przypadku pewnego ich rodzaju – nausznych z naczepem na ucho – pojawia się czasem problem z prawidłową obsługą bezwzrokową. Z uwagi na brak wyczuwalnych dotykowo elementów zdarza się czasem pomyłkowe nałożenie odwrotną stroną. Wówczas dźwięk wydostaje się na zewnątrz, zamiast trafiać do ucha. Pojawia się więc zakłócenie niekomfortowe dla wszystkich – zarówno artystów na scenie, jak i widzów.

Impreza masowa

Impreza masowa pod względem zastosowania usługi audiodeskrypcji ma wiele różnych aspektów. Przydatne będzie zarówno przygotowanie tekstu audiodeskrypcji, jak i przedstawienie jej na żywo.

Przygotowany tekst stanowiłby przede wszystkim opis przestrzeni, w której impreza się odbywa. Warto tutaj określić jej rozmiary, rozmieszczenie wejść, zlokalizować najważniejsze miejsca. To umożliwi osobie z niepełnosprawnością wzroku wstępne przygotowanie do poruszania się po terenie. Wyposaży także w informację, gdzie i jakich atrakcji, elementów programu może się spodziewać. Bowiem widzący uczestnicy rekreacyjnych imprez masowych działają pod wpływem impulsu. Widzą na przykład namiot z napisem „prysmaki regionalne” i idą do niego, chcąc ich spróbować. Osoba z niepełnosprawnością wzroku, nie wiedząc, że taki namiot w czasie imprezy jest dostępny i nie mając takiej informacji słownej, nie skorzysta z tej oferty.

Jednak przede wszystkim w czasie imprezy masowej ma zastosowanie audiodeskrypcja na żywo. Warto o niej pomyśleć w dwutorowy sposób.

Charakter imprez masowych jest taki, że korzystanie z nich odbywa się w swobodnej atmosferze, każdy indywidualnie lub w małych grupach, w swoim tempie przemieszcza się po terenie. Dlatego jednym rozwiązaniem jest, aby osobami dostarczającymi audiodeskrypcję byli wolontariusze – asystenci. Osoba chcąc skorzystać z audiodeskrypcji zgłasza taką potrzebę w punkcie obsługi. Asystent przekazuje opis interesującego osobę z niepełnosprawnością fragmentu imprezy, czy konkretnego działania. Oczywiście przy takim rozwiązaniu konieczne jest zorganizowanie wcześniej szkoleń dla asystentów. W ich trakcie nabyliby oni wiedzę na temat opisanych na początku rozdziału zasad oraz ich zastosowania w praktyce. W wyniku ćwiczeń warsztatowych nabyliby umiejętności obrazowego opowiadania o

tym, co dzieje się wokół. Poznaliby także zasady savoir-vivre'u wobec osób z niepełnosprawnością wzroku.

Drugim rozwiązaniem jest audiodeskrypcja na żywo przekazywana przez system nadajnik-odbiornik na fale radiowe. Podobnie, jak w przypadku koncertu – audiodeskryptor ma stanowisko przy nadajniku, w miejscu, z którego może obserwować sytuację, a z którego jego głos nie będzie słyszalny dla pozostałych uczestników imprezy. Rozwiązanie to jest możliwe w przypadku, gdy w ramach imprezy masowej są wydarzenia, które na jakiś czas gromadzą uczestników w jednym miejscu i czasie. Na przykład wyobraźmy sobie imprezę typu piknik rycerski w ruinach zamku z rekonstrukcją bitwy. Wówczas w czasie zwiedzania i korzystania z interakcji w namiotach z różnymi rzemiosłami historycznymi osoba z niepełnosprawnością wzroku korzysta z audiodeskrypcji przekazywanej przez asystenta. Natomiast w czasie rekonstrukcji bitwy korzysta z audiodeskrypcji na żywo przekazywanej przez odbiorniki. Dzięki temu może wspólnie z innymi widzami na równych prawach korzystać z tej części imprezy.

Maty prowadzące osoby z niepełnosprawnością wzroku

Rodzaj podłoża odgrywa bardzo dużą rolę podczas samodzielnego poruszania się osób z niepełnosprawnością wzroku. Dzięki umiejętnemu wykorzystaniu różnic pomiędzy sprężystością użytych tworzyw, stosowaniu odpowiedniej barwy, stanowiącej kontrast z pozostałą częścią nawierzchni oraz dzięki zastosowaniu ich właściwości akustycznych i dotykowych stanowi swoiste dostosowanie otoczenia do potrzeb i możliwości osób niewidomych i słabowidzących.

Maty umieszczone na nawierzchni powinny być matowe, by nie powodować zjawiska olśnienia i oślepienia światłem odbitym.

Następnym elementem, na który należy zwrócić uwagę jest wykorzystanie koloru żółtego. Oko ludzkie, które traci wzrok i widzi już tylko szczątkowo, jako ostatni dostrzega kolor żółty. Wypukłe guzki są dla słabowidzącego dodatkowym sygnałem: uwaga, coś się zmienia w twoim otoczeniu!

Pomysł dostępnej trasy zaczerpnięty jest z amerykańskich doświadczeń z 1991 r. Definiowana ona jest jako ciągła trasa bez przeszkód, łącząca wszelkie dostępne dla niepełnosprawnych miejsca w budynkach, halach.

Prezentowane maty:

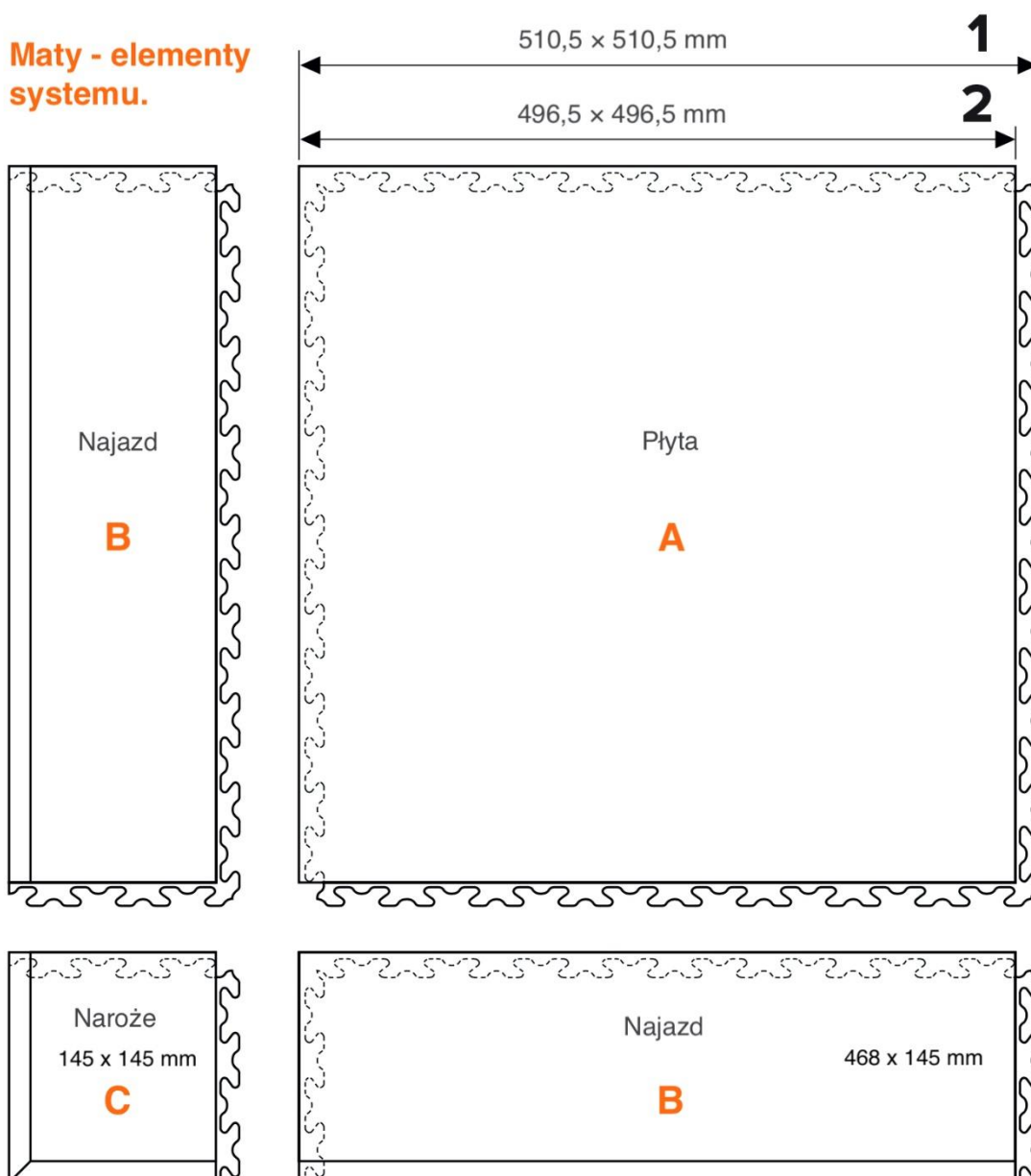
1. ułatwiają poruszanie się,
2. stanowią nieprzerwaną całość,
3. zastosowano żółty kolor kontrastujący z nawierzchnią,
4. są wyczuwalne pod butami lub za pomocą białej laski,

5. ich struktura jest prosta, logiczna i jednolita,

6. zastosowano pasy prowadzące, guzki.

Proponowane w tym rozwiązaniu maty są modułowe.

Maty - elementy systemu.



Składają się z elementów pół metra na pół metra.



Część z nich jest wyposażona w linie wodzące, część w pola uwagi.

Linie wodzące są wykonane z gumy na płaszczyźnie z żywicy. Linie wodzące prowadzą na matach prosto, ale także pod skosem, zakręcają pod kątem prostym jak i się krzyżują. Wykonane są dwa rodzaje skrzyżowań:

- skrzyżowanie

T



- skrzyżowanie

+



W miejscach skrzyżowań wykonano także pola uwagi, aby poinformować użytkownika o ważnym miejscu jakim jest rozwidlenie dróg.

Dodatkowo maty na swoich krawędziach wyposażone są w linie wyczuwalne pod butem – wygląd papieru ściernego gruboziarnistego.

Dodatkowo wszystkie maty są wykonane kontrastowo, podłoże jest koloru żółtego, boczne linie ostrzegające o końcu drogi są wykonane z taśmy w kolorze żółto czarnym.

Wszystkie linie wodzące oraz pola uwagi są wykonane z elementów gumowych, antypoślizgowych - linie wodzące w kolorze szarym a pola uwagi w kolorze żółtym.

Przedstawiając całość maty uzyskujemy efekt maty o szerokości 1.5 m i po obu stronach na krawędziach wyposażona jest w pas informujący strukturalnie o końcu ścieżki a w jej centralnym miejscu umieszczone są linie wodzące oraz pola uwagi.

Dodatkowo maty posiadają wygodne podjazdy dla osób z niepełnosprawnością ruchu.

Mata sama w sobie nie stanowi bariery architektonicznej, wyposażona w najazdy w miejscu wejścia oraz zejścia jest dostępna architektonicznie dla wszystkich grup niepełnosprawnych.

Grubość całej maty także nie stanowi bariery, gdyż nie przekracza ona grubości 2 cm.

Warto także zwrócić uwagę na system montażu maty, każdy element łączy się z kolejnym za pomocą połączenia na tzw. Jaskółczy ogon. Wygląda to trochę jak zamek błyskawiczny, poszczególne ząbki zachodzą na siebie i łączą elementy w trwałą, nieprzesuwalną matę. Nie ma możliwości, aby poszczególne elementy maty się samoczynnie rozpięły, a jeśli robi to człowiek to trzeba użyć dość sporo siły, aby tego dokonać.

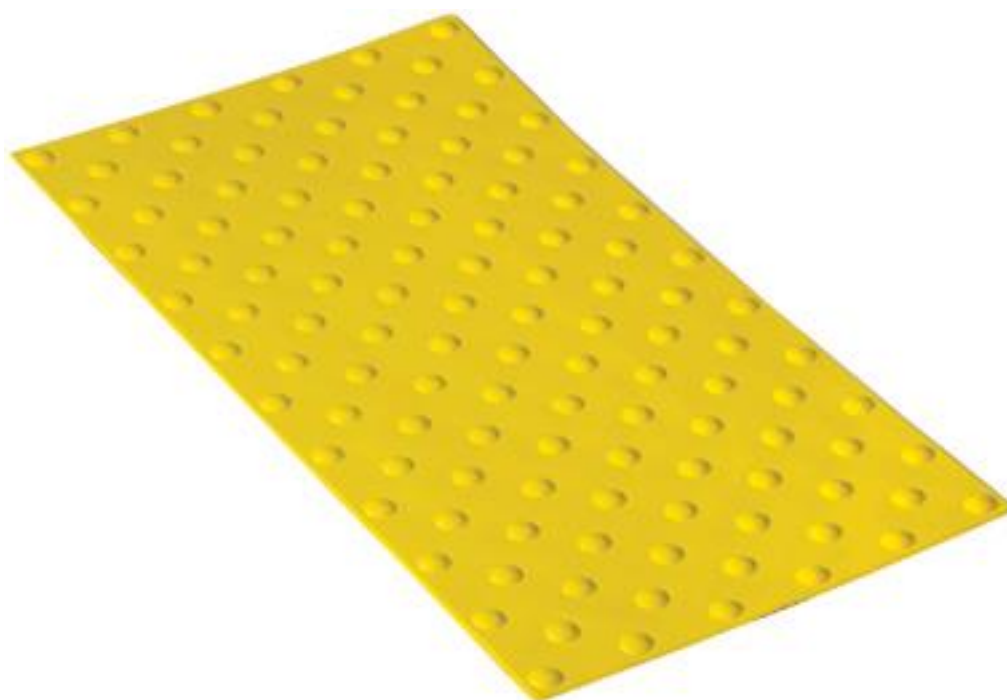
Podłoże maty jest wykonane z żywicy, nie ma problemu, aby taką matę rozkładać na płaskich przestrzeniach w zasadzie o dowolnej strukturze. Może to być zarówno beton, asfalt czy kostka brukowa. Wszelkiego rodzaju podłoża stałe tj. wykładziny, płytki, panele także nie stanowią żadnego zagrożenia.

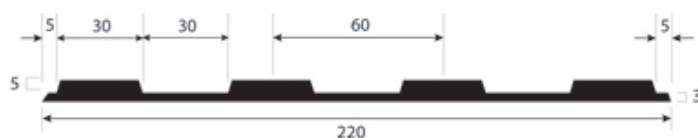
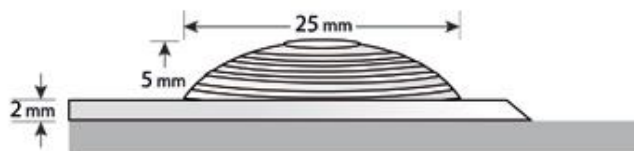
W przypadku chęci rozłożenia takiej maty w plenerze należy w niewielkim stopniu wyrównać to podłoże lub podsypać piaskiem, aby było w miarę płaskie. Elementy maty mogą się dopasować do podłoża ze względu na swoją giętkość. Nie są bardzo giętkie, ale w niewielkim stopniu dostosowują się do podłoża.

Nie wymagają one klejenia do podłoża, chyba że mata jest rozłożona na bardzo krótkim odcinku, ale na bardzo dużej przestrzeni. Należy wtedy matę podkleić, aby nie ulegała przesunięciu.

Dodatkowo należy także zaznaczyć, że wygląd ostateczny mat jest na tyle estetyczny, że praktycznie można je zastosować w każdym miejscu czy obiekcie. Mogą to być obiekty zabytkowe, jak i obiekty nowoczesne. Mata swoim wyglądem nie zaburza w sposób znaczący zaplanowanej aranżacji wnętrza. Staraliśmy się tak dobrać kolory, aby były widoczne dla osób słabowidzących, ale nie „raziły” osób widzących. Musieliśmy wyeliminować bardzo jaskrawe kolory choćby z powodu tego, aby nie dopuszczać do tzw. olśnień.

Wszystkie elementy maty tzw. Dotykowe są wykonane starannie tak aby każdy niewidomy bardzo dobrze wyczuł pod obuwie czy ma do czynienia z linią informującą o końcu ścieżki, czy jest to linia wodząca, czy pole uwagi.





Generalnie informacje jakie mają przenosić fakturowe oznaczenia nawierzchni wykorzystane w projekcie mat to:

- linie informujące o końcu ścieżki, że osoba niewidoma zbacza z trasy – wyczuwalne pod stopą, zmiana struktury i tarcia. Z gładkiej na element, który w dotyku ma strukturę papieru ściernego.
- linie wodzące – biegną w centralnym pasie maty informują o drodze i kierunku poruszania się. Są to trzy pasy wykonane z gumy w kolorze żółtym, dzięki którym

osoba poruszająca się z białą laską bez problemu może się przemieszczać. A jak? Wkładając koniec białej laski między wypukłe linie, które prowadzą niewidomego po drodze prowadzenia. Droga może biec zarówno prosto jak i pod kątem. Trzymając koniec białej laski pomiędzy liniami i suwając ją jesteśmy prowadzeni jak po szynie.

- pola uwagi są one umieszczone na macie w strategicznych miejscach. Mamy tutaj na myśli przede wszystkim wszelkie skrzyżowania, pola także informują o tym, że w najbliższej okolicy znajduje się ważny punkt. Takim punktem mogą być:

- recepcja
- punkt informacji
- zaplecze sanitarne toalety
- bar
- strefy widza
- i wiele wiele innych.

Trzeba pamiętać podczas planowania miejsca rozłożenia maty o tym, aby żadne elementy nie zachodziły na nią. Ani nie mogą to być elementy usytuowane na wysokości nóg, ale tam osoba niewidoma zwróci uwagę na taki element przy pomocy białej laski a co w sytuacji, jeśli to jest na wysokości głowy? Trzeba pamiętać, aby planując trasę maty nie zachodziły na nią żadne elementy typu krzaki, drzewa, gabloty, szklane elementy, wystające balustrady, gaśnice etc. Pamiętać trzeba, że mata jest miejscem w pełni bezpiecznym dla osoby niewidomej, z takim przeświadczeniem niepełnosprawny z niej korzysta i nie możemy dopuścić do zachwiania tej pewności. Najlepiej przejść w takiej sytuacji taką trasę zwracając uwagę na wystające elementy czy elementy zagrażające komfortowemu i bezpiecznemu przemieszczaniu się. Pamiętać także należy o ruchomych sprzętach takich jak: meble, krzesła, stoliki etc. Nie mogą stanowić zagrożenia. Planując taką

trasę należy popatrzyć na świat z perspektywy osoby z niepełnosprawnością wzroku. Nie jest to łatwe, ale może czasem warto zasłonić sobie oczy czy je zamknąć, aby potem je szerzej otworzyć? Zagrożenia czyhające podczas poruszania się mogą znajdować się na podłożu, ale także na wysokości nóg, pasa czy głowy osoby poruszającej się. Strefa wolna od przeszkód powinna mieć 2.2 metra wysokości.

Bardzo ważnym aspektem podczas imprezy masowej jest wolontariusz czy pracownik, który stale nadzoruje czy maty ktoś nie zdewastował, czy służy beneficjentom a nie służy np. do zabawy. Warto, aby taki pracownik był przeszkolony zarówno z tematyki maty jak i asysty dla osoby z niepełnosprawnością.

Warto także wspomnieć, że tworząc matę nie chcemy wyeliminować czynnika ludzkiego jakże niezbędnego szczególnie podczas takich wydarzeń, chcemy jedynie, aby osoby z niepełnosprawnością wzroku czuły się komfortowo i samodzielnie mogły się przemieszczać. Nie eliminuje to jednak wsparcia w postaci przeszkolonego pracownika, który jedynie w nagłych wypadkach wesprze czy udzieli informacji, a swoją obecnością także podniesie komfort osoby z niepełnosprawnością.

Warto wiedzieć w przypadku osób z niepełnosprawnością wzroku, że ktoś taki znajduje się podczas imprezy i służy pomocą, do momentu, kiedy chcemy być samodzielnymi jest nam to umożliwione i przy pomocy maty ułatwione, ale czasem zdarzają się takie sytuacje, gdzie człowiek i jego pomoc jest nieodzowna.

Nie ma możliwości, aby osoby niewidome nawet przy pomocy całej technologii XXI wieku były w pełni niezależne i samodzielne!

Dążymy jednak do podniesienia samodzielności i zwiększenia komfortu i poczucia bezpieczeństwa tych osób.

Przy pomocy takiej maty i takiego ułatwienia podczas imprez na pewno podniesiemy także prestiż takiego wydarzenia, marketingowy aspekt także jest ważny!

Reklama w mediach wydarzenia i informacja, że jest ono dostępne dla osób z niepełnosprawnością wzroku podnosi rangę imprezy a pojawienie się na takim wydarzeniu samych zainteresowanych osób z niepełnosprawnością wzroku zwraca uwagę i po prostu o takich wydarzeniach się mówi.

Dlaczego tak bardzo są popularne wydarzenia w środowisku niepełnosprawnych takie jak Poland Rock Festiwal, raz oczywiście ze względu na wartość artystyczną i atmosferę, ale dla osób z niepełnosprawnością kluczowym jest to, iż ta impreza jest dostępna! Możemy tam spotkać przeszkolonych wolontariuszy, którzy we wszystkim pomogą. To jest bardzo dobry przykład bardzo dużej imprezy masowej na którą rokrocznie przyjeżdżają fani z całej Polski także osoby z niepełnosprawnościami. Możemy tam spotkać osoby poruszające się na wózkach inwalidzkich, Głuchych jak i osoby niewidome czy słabowidzące. Wszyscy się tam integrują wraz z pełnosprawną częścią społeczeństwa i jest masa dobrej zabawy i osoby z niepełnosprawnościami mają tam poczucie komfortu i bezpieczeństwa.

Oczywiście aby imprezy były w pełni dostępne w zależności od ich charakteru składają się na to jeszcze inne czynniki tj.

- audiodeskrypcja zarówno w teatrze czy na wykładzie jak i na koncercie,
- przeszkolenie pracowników takich jak prowadzący, prelegenci etc.,
- przeszkolenie pracowników i wolontariuszy z podstaw obsługi klienta z niepełnosprawnością i savoir-vivre wobec osoby z niepełnosprawnością.

Jest to konieczne, bo bardzo często wydarzenie nie wymaga sprzętu do audiodeskrypcji czy przygotowania tekstów, ale wystarczy w zupełności wyszkolić osoby prowadzące, aby obrazowo opisywały co się dzieje na scenie, co się znajduje na poszczególnych slajdach prezentacji i wtedy sam prowadzący czy prelegent staje się audiodeskryptorem! Przede wszystkim rozwiązuje to problem w dostępie do

informacji, ale także poszerza wiedzę o potrzebach środowiska osób z niepełnosprawnością wzroku.

Planując wydarzenie dostępne musimy sobie przede wszystkim odpowiedzieć na pytania:

- kto będzie odbiorcą wydarzenia?
- jakie są potrzeby uczestników z niepełnosprawnością
- jaki jest charakter wydarzenia tj. koncert, wydarzenie kulturalne, wykład/ prelekcja, wydarzenie na Sali widowiskowej
- miejsce wydarzenia duży obiekt zamknięty, mały obiekt zamknięty, plener
- jakie są ważne punkty w miejscu wydarzenia tj. sanitariaty, recepcja, kasy biletowe, punkty informacyjne, wejście/ wyjście, bar etc.
- ile przewidujemy klientów z niepełnosprawnością
- ile przewidujemy asystentów wolontariuszy

Na podstawie odpowiedzi możemy zaplanować ewentualne szkolenie dla wolontariuszy/ asystentów, zaplanować szkolenie dla prowadzących czy prelegentów. Możemy także prawidłowo zaprojektować trasę wolną od przeszkód, trasę poruszania się osób z niepełnosprawnością wzroku przy pomocy mat prowadzących.

Możemy również zaplanować wykorzystanie audiodeskrypcji podczas wydarzenia, stworzyć do tego materiały.

Proponuję także i kładę ogromny nacisk na to, aby organizator imprezy, jeśli nie ma doświadczenia w organizacji imprez dostępnych zaprosił do współpracy organizacje pozarządowe czy samych niepełnosprawnych.

Ważne jednak tutaj jest to aby to były osoby czynne społecznie, takie które się samodzielnie poruszają i mają wiedzę na ten temat. Takie osoby mogą w sposób praktyczny wesprzeć organizację imprezy i zwrócić uwagę na rzeczy niedostrzegalne przez osobę pełnosprawną.

Warto przedyskutować temat organizacji imprezy z kilkoma grupami, nie związanymi ze sobą, aby mieć szersze spojrzenie.

Często zdarza się i przed tym ostrzegamy, że są grupy czy organizacje, które promują jedynie jedno rozwiązanie, trzeba tutaj mieć szersze spojrzenie na to zagadnienie. Właśnie konfrontacja pomysłów z szerszą grupą jest najlepszym rozwiązaniem, ale przypominamy; muszą to być osoby kompetentne tzn. niepełnosprawne, aktywne społecznie i posiadające wiedzę.

To rozwiązanie jest obecnie jedyne na rynku, modułowe, pełne i rozwiązujące problemy w poruszaniu się podczas imprez masowych.

Można spotkać na rynku komponenty, ale nikt nie podjął się rozwiązania tego problemu w pełni.

Mnie osobiście ten temat bardzo żywo zainteresował dlatego iż jestem sam osobą niewidomą i znam te sytuacje z autopsji, często lęk przed brakiem komfortu czy poczucia bezpieczeństwa zniechęcał mnie do udziału w imprezach lub czasem rezygnowałem z udziału ze względu na to, że musiałem organizować grupę wsparcia która ze mną tam pójdzie i będzie mi asystować. Nie jest to komfortowe i dlatego większość osób z niepełnosprawnością wzroku rezygnuje z udziału w takich wydarzeniach. Jesteśmy pełnoprawnymi członkami społeczeństwa, zdajemy sobie sprawę, że świat się do nas nie dostosuje, lecz my musimy do niego. Bardzo często jednak wystarczy odrobina dobrej woli, chęci zrozumienia naszych potrzeb i problem się rozwiązuje.

Trzeba proponować organizatorom imprez takie rozwiązania, aby one zaistniały na stałe w kalendarzu.

Trzeba promować imprezy dostępne, montowanie mat prowadzących czy chęć audiodeskrybowania wydarzeń. To naprawdę nie wiele kosztuje a jest bardzo potrzebne dla nas wszystkich.

Pamiętać także trzeba, że wszystkie te udogodnienia nie służą jedynie osobom niewidomym czy słabowidzącym.

Bardzo często i chętnie z takich rozwiązań korzystają np. seniorzy. Sytuacje w których senior widzący prosi o urządzenia do audiodeskrypcji jest nagminne.

Porady dla organizatorów

Zapoznaliśmy Państwa powyżej z informacjami na temat samych osób z niepełnosprawnością wzroku oraz ich postrzegania świata. Pokazaliśmy problemy na jakie natrafia na co dzień osoba z niepełnosprawnością wzroku jak i potrzeby jakie komunikuje środowisko.

Pamiętać należy, że część informacji jest teorią a część praktycznym aspektem życia osób niewidomych, ociemniałych i słabowidzących.

Mamy nadzieję, że stawiając się w naszej sytuacji zwracając uwagę na inne bodźce niż wzrokowe „otworzyliśmy Państwu szerzej oczy”.

Przedstawiliśmy świat osób z niepełnosprawnością wzroku z perspektywy Instruktora terapii widzenia, instruktora orientacji w przestrzeni, jak i samych niewidomych i słabowidzących. Postrzeganie świata przez nas osoby z niepełnosprawnością wzroku wygląda nieco inaczej i warto organizując wydarzenie popatrzeć na świat z naszej perspektywy.

Przedstawione zostały propozycje wsparcia dla osób z niepełnosprawnością wzroku takie jak:

- audiodeskrypcja jakże pomocna przy wielu wydarzeniach, ma także aspekt marketingowy i poprawiający wizerunek organizacji planującej masowe wydarzenia o różnym charakterze.

- maty prowadzące - zaprojektowane przez nas maty, które można zastosować podczas wielu wydarzeń, nie trzeba dostosowywać budynków, co jest często kosztowne. Można po prostu zamówić taką usługę i rozłożyć podczas eventu maty prowadzące, co uczyni wydarzenie bardziej dostępne.

Pamiętać trzeba, że rozłożenie mat czy audiodeskrypcja to jeden z czynników które wpływają na dostępność wydarzenia.

Ja sam będąc osobą niewidomą nie podejmuję się opiniować samodzielnie kwestii dostępności wydarzeń.

Do tego niezbędne były konsultacje ze środowiskiem, trzeba było skonfrontować wizję z osobami głuchoniewidomymi, poruszającymi się z psami przewodnikami czy z białą laską.

Musieliśmy uwzględnić potrzeby osób słabowidzących stąd też konsultacje z tą grupą i z instruktorem terapii widzenia. Wzięliśmy także pod uwagę wiek, omawiając sprawę dostępnych wydarzeń z młodzieżą czy seniorami. Ich potrzeby są także ważne a często odmienne od reszty środowiska.

Zebrane informacje i skonsultowanie ich z instruktorami i ekspertami doprowadziło nas do zaprojektowania i stworzenia maty i tego poradnika.

Oczywiście nie jesteśmy w stanie zawrzeć tutaj wszystkich porad i przewidzieć każdą sytuację, ale postaramy się zebrać garść rad, które każdemu organizatorowi wydarzenia który chciałby, aby było ono w pełni dostępne pomóc i udzielić wsparcia,

aby takich wydarzeń było więcej i ich dostępność nie pozostawiała żadnych wątpliwości.

Obecnie bardzo często można natrafić na wydarzenia częściowo dostosowane do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, ale albo nie jest to skonsultowane ze środowiskiem albo niekompletne.

Bardzo ważna rzecz przy planowaniu i organizacji wydarzenia która już wielokrotnie wybrzmiała w tym poradniku to przeszkolony personel i wolontariusze. Po pierwsze podczas takiego szkolenia uczestnicy dowiedzą się o tym jak wspierać i asystować osobie z niepełnosprawnością wzroku, ale także poznają problemy i potrzeby tej grupy. Po takim szkoleniu aktywni uczestnicy patrzą na świat nieco inaczej, zwracając uwagę chociażby na dotąd niezauważane wsparcie w postaci sygnalizacji dźwiękowych czy pól uwagi przy przejściach dla pieszych.

Poznają podstawy obsługi klienta z niepełnosprawnością wzroku, jak być dobrym przewodnikiem dla osoby niewidomej.

Ta kwestia jest bardzo ważna, gdyż większość barier znika przy personelu odpowiednio przeszkolonym. Taki personel potrafi szybko zareagować w razie potrzeby.

Organizując masowe wydarzenie, które jest dostępne możemy również oszczędzić. Bardzo często przystosowanie miejsca czy wydarzenia jest droższe niż zaplanowanie i stworzenie go od początku w pełni „dostępnym”.

Wskazówki, jak zaplanować wydarzenie zgodnie z zasadami dostępności.

1. Wybierz miejsce dostępne architektonicznie, z wygodnym dojazdem komunikacją miejską.
2. Opracuj dostępne zaproszenie. Tekstowa forma ułatwi dotarcie z informacją do większej grupy odbiorców m.in. niewidomych.

3. Zamieść w formularzu rejestracyjnym pytanie o specjalne potrzeby uczestników.
4. Zapewnij różne formy kontaktu – telefon, sms, e-mail.
5. Zadbaj o dostępność strony www i materiałów konferencyjnych. Korzystaj z plików w dostępnych formatach elektronicznych (Word, PDF z warstwą tekstową) oraz z napisami, audiodeskrypcją. Bądź przygotowany na udostępnienie alternatywnych formatów, takich jak np. druk powiększony.
6. Zapewnij asystę osobom o specjalnych potrzebach. Zorganizuj szkolenie dla pracowników i wolontariuszy z obsługi osób z niepełnosprawnościami.
7. Pamiętaj, że podczas wydarzeń różne grupy osób z niepełnosprawnościami mają różne potrzeby. Dla głuchych pomocne będzie tłumaczenie na język migowy, dla słabosłyszących pętla indukcyjna, symultaniczny przekaz tekstowy i filmy z napisami, dla słabowidzących wysoki kontrast i duży tekst, a dla niewidomych audiodeskrypcja.
8. Zadbaj o dostępność transmisji on-line zapewniając tłumaczenie migowe, napisy, odtwarzacz przyjazny oprogramowaniu czytającemu.
9. Pamiętaj o specjalnych potrzebach prelegentów z niepełnosprawnościami.
10. Korzystaj z usług profesjonalistów, a w razie wątpliwości konsultuj się z organizacjami reprezentującymi osoby z niepełnosprawnościami.

Wybór miejsca

Gdzie najlepiej zorganizować wydarzenie? Zawsze wybieraj miejsca dobrze skomunikowane i dostępne dla wszystkich. Zanim podejmiesz decyzję o lokalizacji wydarzenia sprawdź dostępność architektoniczną wybranego obiektu.

Udaj się na wizję lokalną, np. w towarzystwie osoby z niepełnosprawnością ruchową czy niewidomej.

- Czy do obiektu da się dojechać komunikacją miejską?
- Czy droga od najbliższego przystanku jest utwardzona, po drodze nie ma schodów bez podjazdów, wysokich krawężników itd.
- Czy wejście do budynku znajduje się na poziomie podłogi, a jeśli są schody, to czy jest także winda lub podjazd
- Czy winda ma przyciski zaznaczone brajlem (a nie sensory dotykowe) oraz optyczne potwierdzenie)
- Czy toaleta jest dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością
- Czy budynek jest właściwie oznakowany, m.in. z zastosowaniem kontrastu dla osób z niepełnosprawnością wzroku
- Czy w korytarzach nie ma wystających gablot, reklam, elementów dekoracji, itp., które mogłyby być przeszkodą dla osób niewidomych

Jeśli masz wątpliwości czy budynek, w którym planujesz zorganizować wydarzenie jest dostępny, skontaktuj się z lokalnymi organizacjami reprezentującymi osoby niepełnosprawne ruchowo i niewidome. Zawsze najlepiej zasięgnąć informacji u źródła.

Zaproszenie i rejestracja

Nigdy nie wysyłaj zaproszenia na konferencję w formie wyłącznie graficznej.

Elektroniczna rejestracja usprawni proces. Papierowy formularz będzie niedostępny dla osób niewidomych i niedowidzących. Wersja elektroniczna będzie tańsza niż adaptacja na druk powiększony i brajla.

[Pytaj o specjalne potrzeby.](#)

Jedno pytanie w formularzu rejestracyjnym dostarczy wiedzy o uczestnikach i o tym jak przystosować wydarzenie do ich indywidualnych potrzeb osób z niepełnosprawnością.

Takie pytanie może brzmieć następująco:

Jeśli posiadasz szczególne potrzeby, poinformuj nas o tym. Zaznacz usługę, której potrzebujesz:

- symultaniczny przekaz tekstowy (napisy na żywo)
- powiększony tekst
- inne
- wsparcie asystenta
- osoby niewidomej
- osoby głuchoniewidomej

Prezentujemy kilka wybranych zasad, które każdą prezentację uczynią czytelniejszą i bardziej dostępną dla wszystkich.

Właściwie dobrana kolorystyka sprawi że prezentacja będzie bardziej czytelna,

Używaj precyzyjnych określeń dotyczących lokalizacji. Ogranicz liczbę slajdów do 10-15.

Nadaj unikalny tytuł każdemu ze slajdów.

Stosuj się do zasady jeden slajd – jeden temat.

Używaj dużej czcionki, by była łatwa do odczytania z kilku metrów, minimum 18-20 punktów.

Stosuj grafiki wysokiej jakości, pokazuj duże zdjęcia.

Precyzyjnie omawiaj wykresy, by były zrozumiałe także dla niewidomych.

W multimediami pamiętaj o audiodeskrypcji lub audiotekście dla niewidomych.

Uwaga: Zanim wydrukujesz materiały brajlem, zapytaj niewidomych odbiorców, jaki rodzaj materiałów preferują: druk wypukły czy stworzoną zgodnie z zasadami dostępności wersję elektroniczną.

Podjmując współpracę z audiodeskrytorem upewnij się, że posiada on właściwą wiedzę i kwalifikacje do obsługi Twojego wydarzenia.

Jeśli jest taka możliwość, przekaz mu filmy i multimedia, które będą wykorzystywane w czasie konferencji (koncertu, festiwalu) do wcześniejszego opracowania, podniesie to jakość audiodeskrypcji.

Znajdź firmę, która zapewni obsługę sprzętową wydarzenia, która wie, jak to zrobić i ma już na tym polu udokumentowane doświadczenie.

Drukując zaproszenia czy bilety pamiętaj o umieszczeniu na nich informacji o audiodeskrypcji.

Zatrudnij wolontariuszy i stewardów, którzy wiedzą, jak pomagać osobom niewidomym i słabowidzącym.

Jeśli chcesz, aby wśród wirtualnych uczestników Twojego wydarzenia znalazły się osoby z niepełnosprawnościami, zamawiając transmisję musisz to wyraźnie zaznaczyć

Prelegenci z niepełnosprawnościami

Zawsze przed wydarzeniem zapytaj prelegentów o ich specjalne potrzeby. Uzgodnij, czy i jakiego rodzaju wsparcia potrzebują.

Osoby z niepełnosprawnością wzroku korzystają z programów asystujących - czytających i powiększających. Przed konferencją upewnij się, że laptop, z którego będą pokazywane prezentacje jest w nie wyposażony. Jeśli nie, umożliw prelegentom korzystanie z własnego sprzętu. W programie uwzględnij chwilę na jego podłączenie. Niewidomy wykładowca może poruszać się z asystą psa przewodnika. Zapewnij miejsce dla psa obok prelegenta.

Dobłą praktyką jest zorganizowanie przed wydarzeniem szkolenia dla osób, które będą miały bezpośredni kontakt z osobami z niepełnosprawnością. W warsztatach powinni wziąć udział pracownicy odpowiedzialni za rekrutację, obsługę techniczną, asystenci, wolontariusze. Wszyscy, których zadaniem będzie pomoc uczestnikowi o szczególnych potrzebach. Szkolenie pomoże im przede wszystkim przełamać lęk i barierę przed pierwszym kontaktem. Podczas niego można się nauczyć zasad komunikacji oraz właściwego zachowania wobec osoby z niepełnosprawnością. Cenne jest praktyczne doświadczenie niepełnosprawności przez bezwzrokowe poznawanie przestrzeni, czy spojrzenie z perspektywy wózka inwalidzkiego.

Zalecamy także przeszkolenie personelu takiego jak: prowadzący wydarzenie, konferansjer, prelegent, artysta, etc.

Warto, aby ci pracownicy potrafili oddać atmosferę i przekazać informację o tym co się np. dzieje na scenie osobom niewidomym i słabowidzącym. Buduje to przede

wszystkim poczucie komfortu, ale stanowi wartość dla wszystkich uczestników wydarzenia.

Planując wydarzenie proponujemy podzielić je na trzy etapy;

ETAP 1 Przygotowanie wydarzenia: zespół, miejsce, promocja, informacja, rezerwacja

ETAP 2 Przebieg wydarzenia: bezpieczeństwo, komunikacja, materiały

ETAP 3 Po wydarzeniu: podsumowanie i ewaluacja

Etap 1 Przygotowanie wydarzenia, zespół

Czy zespół został przeszkolony z obsługi OzN?

Czy jest koordynator dostępności?

Czy jest instrukcja dla pracowników (m.in. ochrony, informacji) z obsługi OzN?

Etap 1 Przygotowanie wydarzenia miejsce

Czy miejsce wydarzenia jest dostępne architektonicznie?

Czy jest opis dojazdu do miejsca wydarzenia?

Czy jest opis dostępności miejsca?

Etap 1 Przygotowanie wydarzenia promocja

Czy zaproszenie jest w wersji dostępnej in. tekstowej)?

Czy informacje na www są zgodne z WCAG?

Czy został nawiązany bezpośredni kontakt z NGO-sami, OzN?

Etap 1 Przygotowanie wydarzenia - informacja

Czy w zaproszeniu są informacje o dostępności miejsca i wydarzenia?

Czy w zaproszeniu jest kontakt do koordynatora (mejl, telefon, SMS)?

Czy w zaproszeniu jest inf. o cenie biletów i sposobie ich zakupu?

Etap 1 Przygotowanie wydarzenia rekrutacja/ rezerwacja/ bilety

Czy w formularzu rejestracyjnym jest możliwość zgłoszenia potrzeb?

Czy są różne formy kontaktu?

Czy jest alternatywa dla zakupu biletów online?

Etap 2 Podczas wydarzenia bezpieczeństwo

Czy zapewniono asystę OzN?

Czy uwzględniono potrzeby OzN podczas ewakuacji?

Czy przygotowano i przekazano informację o ewakuacji OzN w instrukcji dla ochrony i w punkcie informacyjnym?

Etap 2 Podczas wydarzenia komunikacja

Czy zaoferowano usługi dostępu adekwatnie do potrzeb uczestników?

Czy zapewniono dostępność transmisji online?

Czy zaoferowano indywidualne wsparcie dla prelegentów i uczestników?

Etap 2 Przygotowanie materiałów dotyczących wydarzenia

Czy zadbano o dostępność materiałów?

Czy poinformowano o gotowości udostępnienia alternatywnych formatów?

Czy zadbano o przejrzystość komunikatów?

Etap 3 Podsumowanie i ewaluacja wydarzenia

Czy dodano napisy do filmów?

Czy przygotowano deskrypcję do grafik i zdjęć?

Czy dokonano oceny dostępności wydarzenia przez OzN?

Planując montaż mat prowadzących dla osób niewidomych i słabowidzących musimy określić ważne miejsca podczas wydarzenia takie jak:

- wejście/ wyjście

- toalety

- recepcja/ punkt informacyjny
- szatnie
- miejsca dedykowane osobom niepełnosprawnym
- punkty gastronomiczne

Przy tych miejscach na matach muszą być umieszczone pola uwagi informujące o tym, iż w najbliższej okolicy jest istotny punkt.

Pomiędzy ważnymi punktami na mapie wydarzenia będą nas prowadziły maty z liniami wodzącymi. Pamiętajmy, żeby drogę mat zaplanować już od wejścia do obiektu a najlepiej nawet od parkingu czy najbliższego przystanku komunikacji zbiorowej.

Jeśli powierzchnia mat będzie niewielka należy maty przykleić do podłoża taśmą dwustronną, aby uniknąć ewentualnego przesunięcia się maty.

Podczas wydarzenia przeszkoleni pracownicy i wolontariusze powinni zwracać uwagę na to czy maty nie uległy przesunięciu lub czy na trasie poruszania się osoby z niepełnosprawnością wzroku nie ma żadnych barier stałych w postaci mebli, gablot etc.

Planując trasę, na której rozłożymy matę pamiętać należy i zwracać szczególną uwagę na to, aby ta droga była wolna od barier, wiszące gaśnice, gabloty. Wolna przestrzeń od podłoża do wysokości 2,2 metra.

Po zaplanowaniu i rozłożeniu maty we właściwych miejscach proponujemy skonsultowanie się z osobą ze środowiska osób z niepełnosprawnością wzroku w kwestii potwierdzenia prawidłowego rozłożenia drogi prowadzącej.

W przypadku wydarzenia plenerowego należy zadbać o wyrównanie terenu lub podsypanie piasku w miejscach, gdzie będzie montowana mata prowadząca.

Pamiętajmy o tym, że planujemy wydarzenie dla wszystkich. Także dla osób o szczególnych potrzebach nie tylko niepełnosprawnych.

Podsumowanie

Przez dostępne wydarzenie dla osób o ograniczonej mobilności i percepcji rozumie się wydarzenie organizowane na zasadzie równości, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb uczestników.

Założenie, że wśród uczestników wydarzenia nie będzie osób o ograniczonej mobilności i percepcji jest dyskryminacją.

Założenie, że wśród uczestników wydarzenia będą osoby tylko z jednym rodzajem niepełnosprawności jest dyskryminacją.

Niedopuszczalna jest sytuacja, w której uniemożliwia się udział w wydarzeniu komukolwiek ze względu na jakiekolwiek bariery architektoniczne, komunikacyjne lub cyfrowe.

Oddajemy w Państwa ręce Poradnik organizacji imprez masowych dla osób z niepełnosprawnością wzroku. Szczególnym wkładem do tego projektu i opracowania były maty prowadzące, które zostały przez nas zaprojektowane, przetestowane ze środowiskiem osób niewidomych, ociemniałych, głuchoniewidomych jak i słabowidzących.

Uwzględniliśmy potrzeby osób poruszających się samodzielnie przy pomocy psa przewodnika, białej laski czy z asystentem/ przewodnikiem.

Powyżej zaprezentowaliśmy Państwu wiele możliwości wsparcia osób z niepełnosprawnością. Tak, skupiliśmy się tutaj przede wszystkim na grupie osób

niewidomych, ociemniałych i słabowidzących, ale nie można zapominać o osobach z innymi rodzajami niepełnosprawności czy o osobach ze szczególnymi potrzebami (np. seniorzy).

Oddając w Państwa ręce ten Poradnik chcemy zwrócić uwagę na grupy osób, które bardzo często są wykluczane z uczestnictwa w wydarzeniach masowych.

Chceliśmy zwrócić uwagę na to, że osoba z niepełnosprawnością jako uczestnik wydarzenia to wartość dodatnia, a nie kłopot. Wzrasta poprzez to ranga wydarzenia, często informacje o dostępnych wydarzeniach trafiają do mediów.

Wszystkich organizatorów zachęcamy do pochylenia się nad potrzebami osób z niepełnosprawnościami.

To nie jest trudne, wymaga nieco empatii i przede wszystkim chęci. My środowisko osób niewidomych i słabowidzących chętnie doradzimy i wesprzemy Państwa starania w dążeniu do pełnej dostępności wydarzeń masowych.

Bibliografia

Literatura:

1. Rafał Charłampowicz, Tyfloświat, nr1/2009).
2. Marcin Garbat, Bariery występujące w otoczeniu osób niepełnosprawnych, w: Niepełnosprawność i rehabilitacja, nr 4, październik / grudzień 2004.
3. J. Kuczyńska- Kwapisz, Orientacja przestrzenna w usamodzielnianiu osób niewidomych, Warszawa 2001, Wyd. APS.
4. Tadeusz Majewski, Psychologia Niewidomych i Niedowidzących, Warszawa 1985, Państwowe Wydawnictwo Naukowe.

5. Grażyna Walczak, Rozwijanie umiejętności widzenia i orientacji przestrzennej małych słabo widzących dzieci, w: Rehabilitacja niewidomych i słabo widzących – tendencje współczesne, Warszawa 1996.

https://www.gunb.gov.pl/sites/default/files/pliki/projektowanie_i_adaptacja_przestrzeni_do_potrzeb_osob_niewidomych_i_slabo_widzacych_0.pdf?805

Mauren A. Duffy „Ocena i modyfikacja otoczenia dla osób słabo widzących”, Zeszyty Tyflogiczne 20, Warszawa 2002

Zdjęcia:

Roth A. Augenerkrankungen-Modul Low Vision; Diplomarbeit 2005

Dostępne wydarzenia w praktyce

Wydawca: Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego

Dostępne wydarzenia

13.05.2019, Szczecin

Monika Szczygielska

Materiały dodatkowe:

Film: Jak zorganizować konferencję bez barier?

<https://www.youtube.com/watch?v=azDfAraSPA>
<https://www.youtube.com/watch?v=azDf-AraSPA>

Poradnik: Dostępne wydarzenia w praktyce, M. Szczygielska i in.

<http://www.fdc.org.pl/gallery/DOST%C4%98PNE-WYDARZENIA-W-PRAKTYCE.pdf>

<http://www.fdc.org.pl/gallery/DOST%C4%98PNE-WYDARZENIA-W-PRAKTYCE.pdf>

Podręcznik: Dostępne multimedia, M. Szczygielska

Jak zorganizować dostępne wydarzenie dla wszystkich? Webinarium M. Szczygielskiej dla Niepodległa.gov.pl

<https://niepodlegla.gov.pl/aktualnosci/webinarium-jak-zorganizowac-wydarzenie-dostepne-dla-wszystkich/>

Osoby tworzące i współtworzące podręcznik:

Audiodeskrypcja w czasie wydarzenia na żywo. Regina Mynarska

Osoby niewidome i ociemniałe - mgr Lucyna Zaleska- ukończyła Wyższą Szkołę Pedagogiczną w Krakowie- Pedagogika Specjalna, Wyższą Szkołę Pedagogiki Specjalnej w Warszawie- Tyflopädagogika z Orientacją Przestrzenną,

Osoby słabowidzące - mgr Katarzyna Kasprzyk- ukończyła Akademię Pedagogiczną w Krakowie- Pedagogika Specjalna, Górnośląską Wyższą Szkołę Pedagogiczną w Mysłowicach- Tyflopädagogika, Akademię Pedagogiki Specjalnej w Warszawie- Rehabilitacja Wzroku Osób Słabowidzących.

Twórca projektu i prototypu mat prowadzących, autor opisu mat i porad dla organizatorów – Tomasz Koźmiński- ekspert do spraw dostępności, osoba niewidoma.